

SİVASLI BİR DİVAN ŞAİRİ: RÛHÎ

Hakan YEKBAŞ*

Özet: Osmanlı kültürünü ve özellikle divan edebiyatını besleyen asıl merkez İstanbul'dur. İstanbul dışındaki şehir vasfı kazanmış diğer mekânlar genellikle taşra olarak nitelendirilmiştir. Doğal olarak taşrada yetişen divan şairleri, İstanbuldakiler kadar itibar görmemiştir. Bu yüzden olsa gerek söz konusu şairlerden bazıları tezkire ve bibliyografya kitaplarında kendilerine yer bulamamıştır. Bu şairlerden biri de Rûhî'dir. Sivaslı olan Rûhî; XIX. yüzyılda yaşamış, esnaflık yaparak geçimini sağlamış bir şairdir. Bilinen tek eseri *Divan*'ıdır. Rûhî, özellikle kaside ve tarihlerinde Sivas'ın sosyal hayatına dair önemli bilgiler vermiştir. Birçok gazelinde Nâbî ekolünün tesirinde olduğu görülmektedir. Ayrıca divan şiiri geleneğine uygun bir şekilde devamlı olarak bahtından ve felekten şikâyet eden şair, sevgiliye kavuşamayan bir âşığın terennümlerini de dile getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şehir, Taşra, Sivas, XIX. yy., Rûhî, Divan.

A Classical Ottoman Poet From Sivas: Ruhî

Abstract: The basic centre that sustains the Ottoman culture and especially the classical Ottoman literature is Istanbul. The other places with city features are generally mentioned as provincial. Naturally, classical Ottoman Poets in the provincials have not been regarded like those who live in Istanbul. Because of this perhaps some of those poets have not been placed in source materials and bibliography books. One of these poets is Ruhî. Ruhî, a tradesman, is from Sivas and lived in the 19th century. His only known work is 'Divan's. Ruhî has given significant information about the social life in Sivas particularly is his kasida and histories. In some of his lyrics Nabi ecole is observed. Besides, likewise in the Ottoman poem tradition he complaint about his fortune and destiny, and also mentioned about a lover who could not reunite to the beloved.

Key Words: City, Province, Sivas, XIXth Century, Ruhî, Divan.

Giriş

* Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Sivas.

Divan edebiyatı, genel itibarıyla bir şehir edebiyatıdır. Dolayısıyla gelişip serpiştiği ortamlar, şehir vasfı kazanmış mekânlardır. Bu yüzden ki divan şairlerinin birçoğu şehirlerde doğup büyümüş, en azından eğitimlerini şehirlerde tamamlamışlardır. Divan edebiyatı şairlerinin doğum yerleri açısından yapılan araştırmalarda büyük çoğunluğunun İstanbullu olduğunun tespit edilmesi (İsen 2000: 3), divan edebiyatının şehirle olan ilişkisini gözler önüne sermektedir.

Aslında Tanzimattan bu yana divan edebiyatı için yapılan eleştirilerden biri de bu edebiyatın İstanbul ve saray merkezli olduğu iddiasıdır.¹ Söz konusu eleştiriler², divan şairlerinin büyük çoğunluğunun sadece İstanbul doğumlu olmasından kaynaklanmamaktadır. Gerçekte İstanbullu olmayan pek çok şairin bilim ve kültür hayatında merkez olan bu şehre -sarayın da cazibesine kapılarak- gelmek istemesi veya gelmesi, söz konusu eleştirilerin ana mihrini oluşturmaktadır.

Bazı divan şairlerinin beyitlerine bakıldığında bu eleştirilerin kısmen de olsa haklı olduğunu söylemek mümkündür. Sonuçta İstanbul'un vaat ettiği imkânlar, birçok bilim adamı ve taşralı şairin bu şehre göç etmesine sebep olmuştur. Bunda Fâtiş Sultan Mehmet'in fethin ardından İstanbul'u her yönden İslam dünyasının merkezi yapma arzusu ve ardından gelen padişahların kültür ve sanat adamlarına göstermiş olduğu ilgi, kendisinde yetenek gören her şair için cezbedici bir unsur olmuştur.

Divan edebiyatında yalnızlığın, kimsesizliğin, karamsarlığın sembol şairlerinden Fuzûlî birçok beytinde şehre karşı duyduğu iştiyakı dile getirmiştir. Aşağıdaki beyitte geçen “*şöhre-i şehr*” tamlamasında aynı kökten gelen “*şehr*” ve “*şöhre*” kelimelerinin bir arada kullanılması, şöhrete ulaşmakla şehir arasındaki ilişkiyi açık bir şekilde göstermektedir:

Tabî'at şöhre-i şehr olmağa meyl-i tamâm itdi

Ne pinhân eyleyem sevdâ beni rüsvâ-yı 'âm itdi (Akyüz vd. 2000: 14)

Kendisi de bir taşra çocuğu olan Nâbî, kabul görme talebini taşrayı kötülererek ifade etmek istemiştir.³ Naz ve işvenin usulünü sadece İstanbul güzelleri-

¹ Haluk İpekten (1996), *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: MEB Yayınları, s. 15-134; Ahmet Hamdi Tanpınar (1997), *19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Çağlayan Kitabevi, s. 5-10; Mehmet Özdemir (2010), *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Divan Edebiyatı Tartışmaları*, İstanbul: Timaş Yay., 446-460.

² Yakın zamana kadar divan edebiyatıyla ilgili çalışmaların İstanbul'da yetişmiş önemli şairlerle sınırlı olması bu anlayışın etkilerinin uzun süre devam ettiğini göstermektedir. Nitekim Muhsin Macit, divan edebiyatı ile ilgili ilk dönem çalışmalarının İstanbul merkezli ve tezkire referanslı okumalarla biçimlendirilmesinde ve söz konusu akademik çalışmaların İstanbul kütüphanelerindeki yazmalar arasında bulunan divan ve mesneviler ele alınarak yapılmasında, bu bakış açısının etkili olduğunu ifade etmektedir (Macit 2013: 140).

³ Divan şiirindeki taşra anlayışı için bk.: Süreyya Beyzadeoğlu, “Divân Şiirinde Taşra ve Kenâr”, www.turkishliterature.boun.edu.tr/begzadeoglu5.htm

nin bildiğini söyleyen şair, kenarın güzellerinin ne kadar nazik olursa olsun cilveli olmayacaklarını söylemiştir:

Bilen hâk-i Sitânbuldur rüsûm-ı şîve vü nâzı
Kenârın dilberi nâzik de olsa nâzenîn olmaz (Bilkan 1997: II/685)

Nâbî'nin İstanbul güzellerini övmesi, sadece kuru bir övgüden ibaret değildir. Aslında şairin amacı İstanbul'un güzellerini methetmekten ziyade İstanbul'u övmektir. Nâbî, bunu güzeller vasıtasıyla yapmaktadır. Bir anlamda mecazın zikir-i cüz irade-i küll sanatı vasıtasıyla İstanbul'u methetmektedir.

Nâbî'nin İstanbul'a gidiş hikâyesini anlattığı aşağıdaki beyitler, bu şehrin neden onun gözünde önemli olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. İstanbul'da bir ekmek kapısı bulup o kapıda yaşama arzusu, kendisinin Urfa'dan ayrılmasında en önemli sebeptir. Şair, bu şehirde bulunan cömert insanların himmetiyle rahata kavuşacağına inanmaktadır:

Varsan a âstâne-i şâha
Yüzünü sürsen e o dergâha

Anda 'âlî-cenâblar bulunur
Âsmân gibi bâblar bulunur

Ehl-perver nice keremver var
Nice himmet-şî'âr server var

Anda çokdur mürüvvet erbâbı
Bulunur anda himmet ashâbı

...

Olasın belki birine makbûl
Eyleye sana lutfını mebzûl

Belki sana nigâh-ı himmet ide
Hâkdan ref'idüp himâyet ide

Şâyed ol pür-kerem idüp himmet
Sana bir nân-pâre-i râhat (Bilkan 1997: I/405)

Nâbî, rahat ve huzuru bulduğu Halep'te bile İstanbul'un hasretini çekmektedir. Öyle ki şiirlerinin tatsız tutsuz olmasının sebebini bile bu şehirden ayrı olmasına bağlamaktadır. Ona göre Halep taşradır, İstanbul ise merkezdir:

Nâbî aceb mi sözlerimiz olsa bî-nemek
İstanbulun lisânın unutduk kenârda (Bilkan 1997: II/981)

Benzer bir şekilde XVIII. yüzyılın âlim ve şair kimliği ile şöhret bulmuş isimlerinden Tokatlı Ebu Bekir Kânî Efendi, gönlünün istediklerini bulması için İstanbul'a gitmek istediğini söyler:

Gitmek ister gönül İstanbulla
İstegin belki o yirlerde bula

(Yazar 2010: 404)

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak elbette mümkündür. Evet, divan şairlerinin büyük bir bölümü İstanbul'a gitmek, bu sayede rahata kavuşmak istemektedir. Buna karşın Osmanlının siyasi hâkimiyetinin olduğu her yerde divan edebiyatının gerek halk gerekse münevver zümre tarafından benimsendiğini, medrese ve tekkeler, idari ve askerî görevliler, ilim adamları, tarikatlar ve müntesipleri, şair ve edip askerler vasıtasıyla küçük büyük birçok merkezden gelişerek yayıldığı da bir gerçektir (Çelebioğlu 1994: 32). Balkanlardan Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar Osmanlı nüfuzunun yayıldığı birçok belde divan şairlerinin yetişmesi⁴, bu edebiyatın sadece İstanbul merkezli olduğu görüşünün eksikliğini ve yanlışlığını ortaya koymaktadır.

Bu mekânlardan biri olan Sivas, geçmişte büyük ilim ve kültür adamları yetiştirmiş şehir ruhuna sahip bir edebiyat merkezidir. Tezkire ve biyografi kitaplarına göre Sivas'ta 44 kadar divan şairi yetişmiştir.

Sivaslı Divan Şairleri Üzerine

İlk çağlardan itibaren birçok kavmin mekân tutuğu ve bazı devletlere başkentlik yapmış olan Sivas, siyasi ve coğrafi bakımdan önemli bir merkez olduğu kadar kültür ve edebiyat tarihimiz açısından da mihver bir şehirdir. Özellikle âşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinin yetiştiği Sivas, bu vasfı dolayısıyla “âşıklar yatağı” olarak tanınmıştır.⁵ Bu münbit topraklar, sadece halk şairleri yetiştirmekle kalmamış, divan edebiyatı sahasında da önemli isimlere yurt olmuştur.

Sivaslı divan şairleri ile ilgili olarak bugüne kadar yapılan derli toplu bir kaç çalışma bulunmaktadır. Bu konudaki çalışmalardan ilki, Vehbi Cem Aşkun'un 1948 yılında yayımlanan *Sivas Şairleri*'dir. Bir diğer eser ise Alim Yıldız tarafından hazırlanan *Sivaslı Şairler Antolojisi*'dir.

Sivaslı divan şairleri ile ilgili birçok akademisyen müstakil akademik çalışmalar yapmıştır.⁶ XIV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar tespit edilen divan edebiyatı nazım şekilleriyle şiir söyleyen 44 Sivaslı şair bulunmaktadır:

⁴ İstanbul dışında yetişen divan şairleriyle ilgili bk.: Mustafa İsen (1997), “Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış”, *Ötelerden Bir Ses*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 64-75.

⁵ Sivas'taki âşıklık geleneği konusunda en ciddi ve kapsamlı araştırmaları yapan Sayın Doğan Kaya'nın tespitlerine göre Sivas'ta sekiz yüz civarında âşık yaşamıştır. Konuyla ilgili bk.: Doğan Kaya (2009). *Sivas Halk Şairleri*. Sivas: Sivas Valiliği Yay.

⁶ Konuyla ilgili bazı eserler için bk.: Muharrem Ergin (1980), *Kadı Burhaneddin Divanı*, İstanbul; Recep Toparlı (1984), *Şemseddin Sivasî Divanı*, Sivas: Gurbet Yay.; Hasan Aksoy (1984), *Şemseddin Sivasî ve Mevlidi*, İstanbul: Yayımlanmamış Doktora Tezi; Hüseyin Akkaya (1997), *Osmanlı Türk Edebiyatında Süleyman Peygamber ve Şemseddin Sivasî'nin Süleyman-nâmesi*, C. I-II, Cambridge: Harvard Üniversitesi Yay.; Oktay Selim Karaca (1995), *Haşimi Divanı: Hayatı- Sanatı-Eserleri ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni*, Kayseri: Yayımlan-

XIV. yüzyılda Kadı Burhaneddin (öl. 800/1397).

XV. yüzyılda Ahmedî⁷ (öl. 815/1412-13), Molla Hüsrev (öl. 885/1480), İbrahim Tennûrî⁸ (öl. 887/1482).

XVI. yüzyılda Şeyh Hâşimî Emir Osman (Emîrî ve Muhtârî mahlaslarını kullanmıştır.) (öl. 1003/1594), Şemseddin Sivasî (öl. 1006/1597), Hüsrevî (öl. 1001/1592).

XVII. yüzyılda Receb bin Şeyh İbrahim Cemaleddin Sivâsî (öl. 1008/1600), Şeyh Abdülmecid Sivâsî (öl. 1049/1639), Abdülahad Nûrî (öl. 1061/1651), Ali Nakşî Akkirmanî (öl. 1065/1655).

XVIII. yüzyılda Muhammed Sâlik Efendi (öl. 1171/1757), Sivâsîzâde Şemsî Ahmed (öl. 1130/1717), Ahmed Hamdî (XVIII. yy.), Numan Sâbit (öl. 1182/1768), Şeyh Abdülbâkî Sivasî (öl. 1122/1711), Fâ'ik (XVIII. yy.), Müftüzâde Hüseyin (XVIII. yy.), Sa'îd (öl. 1750), Tâlibî (XVIII. yy.).

XIX. yüzyılda, Ahmed Sûzî (öl. 1246/1830), Ali Şâdî (öl. 1290/1873), Gulâmî (öl. 1304/1886), Meftûnî (19. yy.), Abdullah Behçet (öl. 1283/1866), Mûr Ali Baba (öl. 1300/1882), Hasan Rif'at (öl. 1332/1917), Hüseyin Hüsnî (öl. 1332/1917), Râşid Mehmed Rüstem Efendi (öl. 1280/1863), Receb Kâmil (öl. 1249/1833), Ömer Sıdkî Efendi (öl. 1865), Rûhî (XIX. yy.), Hafız Osman (XIX. yy.).

XX. yüzyılda Mehmed Tahir Nadi (öl. 1952), Kazancızâde Emin Edib (öl. 1919), Külhaşzâde Rahmî (öl. 1329/1911), Mütevellizâde Ömer İhyâ (öl. 1327/1909), Fazlullah Moral (öl. 1942), İhramcızâde İsmail Hakkı (öl. 1969), Mehmet Recâî (öl. 1984), Mustafa Tâkî (öl. 1341/1925), Ruşenzâde İbrahim Hakkı (XX. yy.), Şeyh Hâlid (öl. 1931), Süleyman Giryânî (öl. 1331/1913).

Sivas'ta yetişen bu şairlerden Kadı Burhaneddin, Ahmedî, Şemseddin Sivasî, Abdülmecid Sivasî, Abdülahad Nûrî, Ali Nakşî Akkirmanî, Ahmed

mamiş Yüksek Lisans Tezi; Alim Yıldız (2004), *Şeyh Hâlid Divanı*, Sivas: Esform Ofset; Cemal Ağırman (2006), *Sivas Mebusu Mustafa Takî Efendi*, Sivas: Sivas Valiliği Yay.; Mehmet Arslan (2009), *Sivaslı Gulâmî Divanı*, Sivas: Asitan Yayınevi; Fatih Çınar (2012), *Mûr Ali Baba*, Sivas: Buruciye Yay.; Alim Yıldız (2011), *Ahmed Hamdî Divanı*, Sivas: Buruciye Yay.; Alim Yıldız (2011), *Ahmed Sûzî Hayatı ve Şiirleri*, Sivas: CÜ Yay.; Alim Yıldız (2012), *Ahmed Sûzî Divanı*, Sivas: Buruciye Yay.; Mahmut Kaplan (1994), "Ahmed Sûzî ve Pendnâmesi", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, V/1, Van, s. 41-52; Mehtap Erdoğan (2010), "Tevfik Fikret'in Tarih-i Kadîm'ine Mehmed Fazlullah'ın Reddiyesi: Şihâbü'l-Kudret fi Recmi'l-Fikret", *Turkish Studies*, Volume 5/1, s. 974-1006; Alim Yıldız (2007), "Ahmed Sûzî ve Pendnâmesi", *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu, Cilt: II*, Sivas, s. 353-360; Nazım H. Polat (2001), "Sivaslı Mütevellizade Ömer İhya ve 'Bâkûre'si'", *TÜBİAR*, S. X, s. 121-167.

⁷ Bazı kaynaklar Germiyanlı olduğunu söylemekteyse de Lâtîfî (Canım 2000: 162) ve Âlî (İsen 2000: 106) tezkirelerine göre Sivaslıdır.

⁸ Bursalı Mehmed Tâhir, annesinin Amasyalı olmasından dolayı Tennûrî'nin Amasya'da doğduğunu (2000: I/49) söylese de *Şakâik-ı Nu'mâniyye* (Özcan 1989: I/247) ve *Kâmûsu'l-A'lâm*'da (Şemseddin Sâmî 1996: I/545) Sivaslı olduğu kayıtlıdır.

Hamdî, Ahmed Sûzî, Gulâmî, Kazancızâde Emin Edib gibi isimlerin divanları bulunarak neşredilmiştir. Diğer şairlerin şiirlerine ise muhtelif kaynaklarda rastlanmaktadır.

Söz konusu şairler içinde daha önce hakkındaki tek bilgi kaynağı olan Vehbi Cem Aşkun'un "*Sivas Şairleri*"nde şiirlerine örnek verilen Rûhî'nin ise şimdiye kadar divanı bulunamamıştı. 2012 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesinde başka bir konuyla ilgili araştırma yaparken tesadüf ettiğimiz Rûhî *Divanı*, bizlere Sivas'ın XIX. asırda yetişmiş bu divan şairini tanıtmaya fırsatını vermiştir.

Sivaslı Rûhî ve Divanı

XIX. yüzyıldaki tezkire ve biyografi kitaplarının hayatı hakkında sessiz kaldığı Rûhî'yle ilgili Vehbî Cem Aşkun'un *Sivas Şairleri* ve şairin *Divan*'ı dışında herhangi bir bilgi kaynağı bulunmamaktadır. Aşkun, onun hayatıyla ilgili XIX. yüzyılda yaşadığı ve Sivaslı şairlerden Sıdkî Efendi ile arkadaş olması dışında bir malumat vermemektedir (Aşkun 1948: 269).

Kaynaklarda ve *Divan*'ında şairin gerçek adı hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Buna karşın mahlasının yani Rûhî'nin, aynı zamanda adı olması muhtemeldir.

Divan'daki bazı manzumeler onunla alakalı bazı bilgilere ulaşmamızı sağlamıştır. Sivas'taki bir sel felâketi üzerine söylediği "*Eşk-i çeşmim mevc idüp Sivas'ı vîrân eyledi*" tarih mısrasından 1275/1859 yıllarında hayatta olduğu söylenebilir. Şairin *Divan*'ında Sultan Abdülmecîd Hân (sal. 1839-1861) ve Sivas valilerinden Mehmed Paşa⁹ (öl. 1836) için söylemiş olduğu manzumeler onun yaşadığı dönem hakkında bize ipuçları vermektedir. Ayrıca 1236/1821-1275/1859 tarihleri arasındaki önemli kişilere ve olaylara dair düşürdüğü tarihler, onun XIX. yüzyılın ortalarında yaşadığını göstermektedir. 1270/1854 yılında vefat eden eşi için söylediği tarih manzumesindeki "*Bağmadı pırlığıme yolda bıraktı gıtdi*" mısrasından o yıllarda artık yaşının epeyce ilerlediği anlaşılmaktadır ki, bu bilgiden hareketle onun XVIII. yüzyılın sonlarına doğru doğduğu söylenebilir. Aynı şekilde eşinin vefatı esnasında muhtemelen 70'li yaşlarda olan şairin XIX. yüzyılın üçüncü çeyreğinde öldüğünü düşünmekteyiz.

Rûhî'nin, esnaflık yaparak geçimini sağlamaya çalıştığı *Divan*'ından anlaşılmaktadır. Şair, sıkıntılar içinde yaşamasına rağmen arkadaşı Sıdkî'nin perişan hâlini görünce hâline şükrettiğini ifade etmektedir:

Gördi Sıdkî'de bu rütbe hâl-i âşüfteligin

Rûhî eşnâflık ile hâline meşkûr oldı

(*Divan*, 16b)

⁹ Şairin yaşadığı dönem ve şiirindeki bilgiler dikkate alınırca muhtemelen adı geçen Sivas valisi Reşid Mehmed Paşa (öl. 1836) olmalıdır.

Yukarıdaki beyitte adı geçen Sıdkî, Rûhî'nin yakın dostu Sivaslı bir şairdir. Vehbi Cem Aşkun, Sıdkî Efendi'nin Sivas'ın Seyitpaşa Mahallesi'nde ikâmet ettiğini söylemektedir. Ayrıca bazı yazma ve cönklerdeki şiirlerinden hareketle onun bilgili bir şair olduğunu ve hem divan hem de halk şiiri sahasında güzel şiirleri bulunduğunu da ifade etmektedir (1948: 259-260). Bu yakın dostluk, Rûhî'nin çevresinde kendisi gibi şairlerin bulunduğu ve o dönemde Sivas'ta edebî mahfillerin olduğu kanısını bizlerde uyandırmaktadır.

Şair, esnaf olmasına rağmen hayatını maddi sıkıntılar içinde geçirmiştir. *Divan*'ında hasbihâl türünde söylemiş olduğu bir mesnevide gurbette iken evinin viraneye döndüğünü söyleyerek yardım istemektedir. Söz konusu şiirde Rûhî, kendisinden bahsederken şöyle demektedir:

Ben fakîr-i **Rûhî**-i Sivâsam
Sâkin-i meymene-i esâsam

Düşdüm elden ayağa eyle kerem
Dest-gîr ol baña ey 'âlî-himem (Divan, 20b)

Rûhî'nin Halvetî, Nakşibendî ve Mevlevî bazı isimlere yazdığı kaside ve tarihler, onun ehl-i tasavvufa olan muhabbetini ve yakınlığını da göstermektedir. Fakat bu şiirlerin hiçbirinde herhangi bir tarikata bağlı olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Şairin kaynaklarda verilen hayatı hakkındaki kısıtlı bilgiler, eserleri için de geçerlidir. Aşkun, onun bazı şiirlerine Tokat ve Merzifon'daki cönklerde rastladığını söylemektedir (1948: 270). Ancak *Divan*'i olduğuna dair herhangi bir malumat vermemektedir.

Rûhî'nin bilinen tek eseri *Divan*'ıdır. *Divan*'ın yegâne nüshası, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Mustafa Con A 570 numarada kayıtlıdır.¹⁰ Yazmanın tavsifi şöyledir:

Başr: Sen şefâ'at-menba' -ı rûz-ı cezâsın yâ Resûl
Mücrim-i maşşerde bî-derde devâsın yâ Resûl

Sonu: Mey ile mâl-ı yetîmi ele almalı değil
Hele almalı olursa meyi al mâlî değil
Lebine beñzedigi-çün meye meyl itdi gönül
Hele ol kıan olacağı ele almalı değil

Cilt: Sırtı bez kaplı, deffeleri ebrulu kâğıt kaplı mukavva cilt. Şirazesi dağılmak üzere.

Kâğıt: Krem renkli, cedid kâğıt.

¹⁰ Söz konusu *Divan*'ın metni, ayrıntılı bir incelemeyle birlikte tarafımızdan yayına hazırlanmaktadır.

Yazı: Rik'a siyah mürekkep, sayfa altlarında rekabe mevcut.

Sütun: Çift sütun, cetvel ve serlevha kullanılmamış.

Satır: 21 satır

Varak: 61 varak.

Ebat: 244x177 mm

Te'lif Tarihi: ? (XIX. yüzyıl)

Müstensih: Belli değildir.

Söz konusu nüshanın müellif nüshası olması muhtemeldir. Yazmanın 26a-26b ve 62a varakları beyaza boştur. Nüshada aruz kalıbıyla söylenmiş 13 kaside, 5 muhammes, 2 tahmis, 6 müseddes, 3 muaşşer, 1 müstezâd, 2 mesnevi, 1 terkîb-i bend, 16 tarih, 179 gazel, 4 rubai, 15 müfred bulunmaktadır. *Divan*, gayr-ı müretteptir. Ancak gazeller, hurûf-ı hecâyâ göre sıralanmıştır.

Divan, kaside nazım şekliyle söylenmiş bir na'tla başlar. Gayr-i mürettep olan eserde, söz konusu na'tın ardından Nâbî'nin "*Şakın terk-i edebden kûy-ı maḥbûb-ı Ḥudâdır bu / Nazargâh-ı İlâhîdir maḥâm-ı Mustafâdır bu*" matla'lı gazeline yazılmış bir tahmis gelmektedir. 7 bendlik devirden ve felekten şikâyet ettiği müseddesini, hasbihâl muhtevalı bir gazeli takip etmektedir. *Divan*'daki Kerbelâ mersiyesi, onun ehl-i beyt ve Hz. Hüseyin'e duyduğu muhabbeti ifade etmektedir. Rûhî, divan şiirinde örneğine az rastlanan mu'aşşer nazım şekliyle üç şiir söylemiştir. Mu'aşşerler dışında muhammes ve müseddes nazım biçimiyle kaleme alınmış musammatlar da bulunmaktadır.

Divan'da musammatların ardından kasideler yer alır. Şairin divan şiiri geleneğine uygun bir şekilde yazmış olduğu kasideler; Abdülmecîd Hân, Defterdâr Mehmed Sa'îd, Hakkı Paşa, Ali Paşa ve Vali Mehmed Paşa övgüsünde söylenmiştir. Bu kasideleri bir müseddes ve üç muhammes takip eder. 22 beyitlik ramazaniyye türünde söylenmiş kasidenin ardından hikemî ve felsefî muhtevalı bir muhammes gelmektedir. Şairin hasbihâl türünde söylediği iki kaside, onun hayatı hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Kasidelerden sonra tarih manzumeleri yer alır. Sırasıyla; Zoralızâde Lutfulah Paşa'nın yaptırdığı köşke, Hoca Himmet ve Şeyh Çoban vefatına, bir isyanın bastırılmasına, halktan Abdülvehhâb adında birinin vefatına, Mehmed Tefik'in doğumuna, Mütevellizâdelerden Hattat Hasan'ın vefatına, Seyyid İbrahim Ağa'nın yaptırdığı hamama, Mevlevî Şeyhi Niyazi-zâde Zeynelâbidîn, Bacanah-zâde Mustafa Ağa, Bacanah-zâde İbrahim Ağa ve Muhammed İzzet Bey'in hanımı Hadîce Hanım'ın vefatına, Sivas'ta meydana gelen bir sel felaketine, Saidi-zâdelerden Muhammed'in vefatına, Hacı Süleyman Ağa'nın yaptırdığı çeşmeye tarihler düşürmüştür.

Sivas'ın sert geçen kışlarından şikâyet ettiği şitâiyyesi, türünün klasik örnekleri arasında sayılabilir. *Divan*'daki ilk mesnevide evinin yıkılmasından dolayı duyduğu üzüntüyü ve yapılması için Nakşibendi şeyhlerinden Muhammed Efendi'den yardım istemesi; ikinci mesnevide ise Sivas'ın önemli mekân-

larından olan Abdülvehhâb Gazi Türbesi'nin 1260/1845 yılında Zaralı-zâde Muhammed Saîd tarafından tamir ettirilmesi anlatılmaktadır. Bu mesnevinin ardından 31 beyitlik bir na't gelmektedir. Âşıkâne üslupla söylediği müstezâd ve 7 bendlik muhammesi, eşinin ölümü üzerine söylediği tarih manzumesi takip eder. Söz konusu manzumedeki samimi üslup, şairin eşine duyduğu derin sevgiyi göstermektedir. *Divan*'daki üçüncü na't ise 10 beyitlik kısa bir kasidedir. Eserdeki son kaside ise Sivas'ın çamurlu sokaklarını ve bu sokakların Vali Mehmed Paşa tarafından taşla döşenmesini anlatmaktadır.

Rûhî Divan'nda biri dışında huruf-ı hecaya göre sıralanmış 179 gazel vardır. Birçok gazelinde felekten ve bahtından şikâyet eden şairin bazı gazellerinde ise Nâbî ekolünün tesiriyle kaleme aldığı nasihat-âmiz ve hikemî üslubun izlerine rastlanmaktadır. Şair, *Divan*'ın son bölümünde ise "Müfredât" başlığı altında müfred ve murabba'lara yer vermiştir.

Sonuç

Rûhî, Osmanlı şiirinin taşrada yerel bir temsilcisi olmayı başarmış Sivaslı şairlerdendir. *Divan*'ından anlaşıldığı kadarıyla yaşadığı şehrin dışına hiç çıkmamıştır. Rûhî; XIX. yüzyılın ilk yarısında Sivas ve çevresinde yaşanan birçok olaya tanık olmuş, şahsî ve toplumsal sorunları geleneğin elverdiği ölçüde şiirleştirmiştir. Şair, yaşadığı şehirde cereyan eden olaylara ilgisiz kalmamış; Sivas'ın çamurlu sokakları, sert kışı ve şehirdeki birçok önemli olaya düşürdüğü tarihler ile tanık olduğu vakaları şiirlerine yansıtmıştır. Bunu yaparken şiirindeki mahallî renkleri, geleneğin estetik anlayışına bağlı olarak anlatmaya gayret etmiştir. Buna karşın *Divan*'da sıkça aruz kusurlarına ve yer yer alışılmadık kullanımlara da rastlanmaktadır.

Rûhî'nin şiirlerinde birçok taşra şairinde olduğu gibi Nâbî tesiri oldukça belirgindir. Şair, aynı zamanda divan şiirinin klasik üslubuyla şiirler de söylemiştir. Bu tür şiirlerinde felekten ve kötü talihinden yakındığı gibi sevgiliye duyduğu aşkı ve ona kavuşma arzusunu ifade eden Rûhî, kullandığı mazmunlar ve söz sanatları ile geleneği bildiğini de göstermiştir.

Şiirlerinden Örnekler

(A: 1b-2a)

Mücemmi' -i Maşşer Hazret-i Şefâ' at-Perver

Der-Na' t-ı Şerîf-i Reh-nümâ-yı Peygamber

Fâ ' i lâ tün / Fâ ' i lâ tün / Fâ ' i lâ tün / Fâ ' i lün

- 1 Sen şefâ' at-menba' -ı rûz-ı cezâsın yâ Resûl
Mücrim-i maşşerde bî-derde devâsın yâ Resûl
- 2 Nûn u kâfiñ mebde-i bünyâdısın ' arşla kürsî
Bâ' is-i tahte 'ş-şerâ fevka 's-semâsın yâ Resûl

- 3 Şâniña Cibrîl okur ‘arş-ı levlâk-i huṭbeyi
Ol vecihden dü-cihâna pâdişâsın yâ Resûl
- 4 Hâme-i şâni‘ seni itmiş habîb-i bezmine
Bâr-ı vahdet mazhar-ı sırr-ı Hudâsın yâ Resûl
- 5 Peyk-i Hâk emriyle irşâd eylediñ mürşid olup
Hânkâh-ı ‘âlem içre reh-nümâsın yâ Resûl
- 6 Küntü kenziñ maḥzenisin cûd-ı elṭâf ma‘ deni
Sen ki bir dürr-i yetîmsin bî-bahâsın yâ Resûl
- 7 Sende esrâr-ı haḳâyık mülk-i ma‘ nâ şâhısın
Ger zamân-ı maḥrem-i ḫalvet-serâsın yâ Resûl
- 8 Fazl-ı Raḥmânîñ ḫafi zâhir ḫitâb-ı vâkıfî
Fike kad temme 'l-keḷâma âşinâsın yâ Resûl
- 9 Var ne ḫaddi kim ide ızhâr-ı nûr şems ü kamer
Nûr-ı Hâk 'sın sen tecellâ-yı celâsın yâ Resûl
- 10 Sende vardır ol kadar zevḳ-ı şefâ‘ at kim şehâ
Nûr-ı aḳdemsin ezel ‘âlî-penâsın yâ Resûl
- 12 Hâkim-i ḫükm-i risâlet hem şefî‘ ü 'l-müznibîn
Raḥmeten li 'l-‘âlemîn ü luṭf-‘atâsın yâ Resûl
- 13 Kim şeb-i mi‘ râciñi idrâk ide şâhınıñ
Efser-i nûr-ı cemî‘ ü 'l-enbiyâsın yâ Resûl
- 14 Müdde‘îler dîn da‘ vâsında Hâk işbâtına
Mu‘ciz-i şaḳḳu 'l-kamerle müntehâsın yâ Resûl
- 15 Ğam günü ğam-ḫ‘ârısın ehl-i ‘uşât-ı ğamlarıñ
‘Afv için dergâh-ı Hâḳḳ’a mültecâsın yâ Resûl
- 16 Dest-gîr-i ‘âşî ümmet hem şefâ‘ at ḫâzini
Pâdişâh-ı şâhib-i ḫamd-i livâsın yâ Resûl
- 17 Ehl-i ḫâcet kıblesidir âsitânîñ râygân
İns ü cin ümîdi dergâh-ı ‘alâsın yâ Resûl
- 18 Derd-keş ‘uşşâk olan ‘âlemde çeksün ğam niçün
Hiç devâ kılmaz ḳabûl derde şifâsın yâ Resûl
- 19 Dil nice taḳrîr idebilsün kemâl-i rif‘ atîñ
Behcet-i evc-i felek şemsü ‘d-ḫuḫâsın yâ Resûl

- 20 Ben ki bir kemter gedâ **Rûhî** haṭâ-gûyam ‘atâ
Eyle şâhım sen Muhammed Muştafâsın yâ Resûl

Na‘t-ı Şerîf-i Nâbî Tahmîş-i Rûhî-i Sivâsî

(A: 2a-2b)

Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün / Me fâ ‘î lün

- 1 Şefâ‘at-bârgâh-ı mesned-i şer‘-i ‘alâdır bu
Ferah-bahşâ ḥuceste kıble-i ḥâcet-revâdır bu
Gürûh-ı enbiyâya âsitânı mültecâdır bu
Şakın terk-i edebden kûy-ı maḥbûb-ı Ḥudâdır bu
Nazargâh-ı İlâhîdir maḥâm-ı Muştafâdır bu
- 2 Bu ‘anber bûy-ı ḥâkiñ şerḥine ‘âciz kamu ‘âkıllı
Nice fâzıllar almış bûyın olmuş rahmete vâşıl
Şu‘â-ı âfitâb olmaḥ ne ḥaddi var aña ḳâbil
Bu ḥâkiñ pertevinden oldı deycûr-ı ‘adem zâ‘il
‘Amâdın açdı mevcûdât çeşmin tûtiyâdır bu
- 3 Bu cây-ı ravza-ı cennetden olmuş tarḥ rif‘atde
Müşâbihdir biḥište müşg-i bûy-ı pâk-ı tıynetde
Çün oldı ins ü cinniñ melce‘i zû-şân u şöhretde
Ḥabîb-i Kibriyânıñ ḥ‘âbgâhıdır fazîletde
Tefevvuḳ-kerde-i ‘arş-ı Cenâb-ı Kibriyâdır bu
- 4 Şifâ-bahşende çeşm-i dü-cihâna kuḥl-ı ḥâkidir
Nihân hoş-bûy-ı ‘anberde bu ḥâkiñ gerd-i pâkidir
Bu bir gülşen-serâdır bâğ-ı Firdevs iştirâkidir
Felekde mâh-ı nev bâbü’s-selâmıñ sine-çâkidir
Bunuñ ḳandîlidir ḥûr maṭla‘-ı nûr-ı ziyâdır bu
- 5 Bu tuḥfe na‘t-ı **Rûhî** ile dest-âvîzdir şâha
Murâdıñ intisâb ise ‘uluvv-i rif‘at-i câha
Çerâğ it cismiñi ḳandîl-mânend ol nazargâha
Mürâ‘at-ı edeb şartıyla gir **Nâbî** bu dergâha
Metâf-ı ḳudsiyândır bûsegâh-ı enbiyâdır bu

Merşiyeye-i Kerbelâ Şâh-ı Şehîd Ḥazret-i Hüseyin Efendimiz Ḥaḳḳında

(A. 3b-4a)

Fe ‘î lâ tün / Fe ‘î lâ tün / Fe ‘î lâ tün / Fe ‘î lün

- 1 Yine devr eyledi sâl mâh-ı Muḥarrem geldi
Ehl-i derde ḥaberi virdigi mâtem geldi

- 2 Kışsa-i âl-i Resûli çü getürdi yâda
Dile övke yürüdi gözlerime nem geldi
- 3 Eyledi ma' rekeyi şâh-ı şehîd[ân] ızhâr
Elem-i nâme getürdi kâşîd ü gam geldi
- 4 Bu muşîbet eşerin görmemişem ben işte
Didi kim Zâl-i felek ' âleme bir dem geldi
- 5 Bu belâ vasfını gûş eyleyicek gerdûndan
Ağlamak hüzn ile ' âşıklara elzem geldi
- 6 Çıksun ol göz bu musîbetler için dökmez yaş
Acımaz bunca garîbe o bağırsun taş

II

- 7 Çâk çâk oldı leb-i sûzişle ' atşânlar
Görmedi kaçre kadar lâyıq u âb-ı revânlar
- 8 Bu sebebden kurısun âteşe yansun o Furât
Umaram yire geçe ola revânı kanlar
- 9 Teşneler kaçdına gün tîğ-i harâret çekmesün
Bence şabr eyleye ol germ ü belâya anlar
- 10 Hâke gâltân ola ol cism-i mübârek ne revâ
Bu ezâ-yı nâ-sezâya tayanur mı cânlar
- 11 Gül degül maqşad bülbül giceler tâ şubha
Mâtemi şâh-ı şühedâyadır ol efğânlar
- 12 Bu musîbetler için şîven ider vahşî tuyûr
Her zamân yire yüzün sürmede mâr ile mûr

III

- 13 Ne ' aceb çarh bu ki maqbûl-ı Hudâdır dimedi
Dide-i merdüm-i nûr-ı Muştafâdır dimedi
- 14 Bâ' iş-i hedyine hayretde qodı cân hemân
Nesebine ne sebep ' âlî-binâdır dimedi
- 15 Eyledi nehr gibi hûnını şahrâya revân
Yâdigâr-ı Hayber-i bâb-güşâdır dimedi¹¹

¹¹ 15b'de vezin bozuk.

- 16 Yele virdi nice şem^ç -i ruḥımı söndürdi
Dil-i Zehrâ[’] da bu bir nûr-ı zîyâdır dimedi
- 17 İki mengûş gibi tev’em idi ayırdı
Bu aḫî[’] l-ḥubb-ı Hasan ḫulḫ-ı Rızâdır dimedi
- 18 Bu ...¹² şöhret ü şânına ^çârına yûf
Luṭf-ı bî-mihrine ...¹³ yûf

IV

- 19 Ne belâdur bu belâ ^çâleme gelmiş yâ Rab
Kerbelâ vâdileri ḫan ile ṭolmuş yâ Rab
- 20 Bâd-ı şarşar ile ol bâğ-ı nübüvvet-i naḫl
Ne ^çaceb zûlm u ta^çaddî ile şolmuş yâ Rab
- 21 Var mı icâd olalı şun^ç îñ ile nüh-felek
Buña beñzer daḫı bir ma^çreke olmuş yâ Rab
- 22 Allâh Allâh ne cesâret ki bu çarḫ-ı gerdûn
Ḳaşd-ı evlâd-ı Resûle ^çazm ḫılmış yâ Rab
- 23 Bunca maẓlûm şehîd âl-i ^çabânîñ ḫanın
Ṭaleb-i rûz-ı cezâda saña ḫılmış yâ Rab
- 24 Anlara bunca cefâyı ki şular gördi revâ
Sen o zâlimlere eyle ^çameliyle icrâ

V

- 25 Geliñ ey derd-keş üftâdeler efğân idelim
İdelim eyle fiğân ^çâlemi giryân idelim
- 26 Ḳılalım nâlişi feryâd idelim zemzemeler
Rûy-ı arza virelim zelzele vîrân idelim
- 27 Dökelim eşk-i nedâmetleri bârân-mişâl
Virelim ğarḫa cihân mülkini ṭûfân idelim
- 28 Hacer ile şeceri la^ç lden olsun lâ-farḫ
Ḳûh u şahrâları başdan ayağa ḫan idelim
- 29 Kerbelâda o belâ-keş ḫûn-âlûdelere
Her Muḫarremde degil mâtemi her ân idelim

¹² Metinde bu kelime siliktir.

¹³ Metinde bu bölüm siliktir.

30 Bize **Rûhî** ide maḥşerde şefâ‘at o imâm
İdelim anlara bî-ḥad ve taḥiyyetle selâm

Mu‘aşşer-i Da‘vet-i Maḥbûb

(A: 8a-8b)

Me fâ‘î lün / Me fâ‘î lün / Me fâ‘î lün / Me fâ‘î lün

- 1 Bugün bezme tedârük var buyur şâh-ı cihânım gel
Münevver eyle zûlmet-ḥânemi mâh-ı tâbânım gel
Geçürme hecr ile her vaḳt ü eyyâmı zamânım gel
Çıkarma âsumâna nâle vü âh-ı fiğânım gel
Amân üzme kerem kıl rişte-i tâb u tüvânım gel
Dil-i nâ-şâdımı mesrûr idüp kaşî kemânım gel
Gönül beyt-i Ḥudâ’dır ḥâtırım yap yıḳma cânım gel
Saña egri baḳan göz çıḳsun el-ḥâsıl cüvânım gel
Sa‘âdetle bize teşrîf idüp rûḥ-ı revânım gel
Saña şerḥ eyleyem sûz-ı dil ü dâğ-ı nihânım gel
- 2 Serîr-i şevketiñden luḳf kıl bir dem kıyâm eyle
Gülistân ‘azmine ey ḳadd-i şimşâdım ḥırâm eyle
Taḥayyürde ayağ üzre ḳo ḳalsun serv nâm eyle
Ṭolaş her-sûy-ı bâğı nâz ile yûri temâm eyle
Dehânıñdan şaçılsun meclise dürler kelâm eyle
Olsam ḳurbân-ı pâyıñ ḳalb-i maḥzûnum bekâm eyle
Bu nuşḥum ṫut gönül yap ḥatırım almaḳda devâm eyle
Seniñdir ḥâne-i beytim [buyur] ârâm-ı şâm eyle
Sa‘âdetle bize teşrîf idüp rûḥ-ı revânım gel
Saña şerḥ eyleyem sûz-ı dil ü dâğ-ı nihânım gel
- 3 Bu rütbe eylesünler ḳayd-ı defterlerde bâlâya
Disünler kim müşâbihdir bu Leylâ’yı Züleyḥâ’ya
Çıḳar kâlâ-yı ḥüsnüñ şal teselsül şevḳ-ı dünyâya
Yitür üftâdeler sûz-ı dil âhını süreyyâya
Nazar kıl tâlib-i ruḥsârın izâfetde gavğâya
Kimi başım virüp cânın helâk eyler bu da‘vâya
Süvâr-ı esb-i nâz ol nâzenînim çık temâşâya
Ṭarîḳ-i avdetiñde ḥâne-i ‘uşşâḳa kıl sâye
Sa‘âdetle bize teşrîf idüp rûḥ-ı revânım gel
Saña şerḥ eyleyem sûz-ı dil ü dâğ-ı nihânım gel
- 4 Götür yüzden gözüm nûrı niḳâb-ı tâb-ı ruḥsârıñ
Ser-â-ser dehri yandırsun şu‘â-ı şevḳ-ı dîdârıñ
Görince bâṫıl olsun da‘vası zühhâd-ı nâ-çârıñ

Açılsun bezm-i meyde âgâz-ı nâza tûtî-i güftârîñ¹⁴
 Lisân-ı bülbüli hâbs eylesün la' l-i güher-bârîñ
 Bahâ-yı vuşlata bahş eylesün cânı harîdârîñ
 Tecemmu' olmuş iken hüsnüñe manzûr-ı bâzârîñ
 Ola kurbân-ı pâyiñ muntazır hep ' âşık-ı zârîñ
 Sa' âdetle bize teşrîf idüp rûh-ı revânım gel
 Saña şerh eyleyem sûz-ı dil ü dâğ-ı nihânım gel

- 5 Düşenler dâm-ı kayd-ı zülfine şanmañ ki râhatdır
 Kıya baksa yaçar bî-şübhe çeşm-i meh-veş âfetdir
 Gelür râhat baña cevr ü cefâ kılsa ne hâletdir
 Güzellerden sitem her âşinâya gelse rif'atdır
 Ğaraż bu bezme gelmekden maħabbet ' ayş u ' işretdir
 Buyur gel hânemiz ağıyardan maħfice halvetdir
 Niyâzım gelmege vuşlat degil maħzâ maħabbetdir
 Sa' âdetle bize teşrîf idüp rûh-ı revânım gel
 Saña şerh eyleyem sûz-ı dil ü dâğ-ı nihânım gel

Muħammes-i Dîger

(A: 14a-14b)

Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün

- 1 Dilâ câm-ı elest nûş itmeyen kesde fehîm olmaz
 Nedir mestânelik ' ilmîni bilmez hiç nedîm olmaz
 Ne hâşıldır ki anîñ şefqati dilde kadîm olmaz
 Sırışt-i bed-fürû-mâye olan tab' -ı halîm olmaz
 Muħâlîf-gîr odur va' dinde hiç kalb-i selîm olmaz
- 2 Diseñ buldum felekden işte bir âdem elemsizdir
 Su'âl itseñ derûn-ı derdini anîñ da emsizdir
 Hayâl-i zîlle beñzer bu sipihriñ bezm[i] demsizdir
 Sezâdır şanma luţfa bu cihân-ı halk keremsizdir
 Faķaţ bu bende-gâna Hâķ'dan özge pek raħîm olmaz
- 3 Giceler şubha dek zâğ-ı siyeh kılsa hezâr-efgân
 Eyâ kâbil mi olmaķ gülşen içre ' andelîb elhân
 Ne bilsîñ la' -i nâbiñ kadrini fehm eylemez hayvân
 Şarâb-ı lâ-yezâlîden içüp mest olmayan insân
 Bilür zâhir ' ulûmun lîk bâtında ' alîm olmaz
- 4 Çeküp yed mâsivâdan urmayınca câm-ı engûra
 Göñül âdem gibi yüz kez yüzüñ ur beyt-i ma' mûra
 Tecellî olmadan lâyıķ olur mı mażhar-ı nûra

¹⁴ Mısradâ vezin bozuktur.

Kemend-i dâm-ı ‘aşk ile varup ‘azm itmeyen Tûr’a
Vişâl-i yâra mülhik olmayup kaç’â kelîm olmaz

5 Baña sevdâ yolında kimse olmadı muţâbık ger
Aradı buldı rüsvâlık beni kendine lâyıık ger
Aña dirler ki ‘aşkıñ yolına cân vire şâdıık ger
Cihânıñ varlığından dest-keş olsa bir ‘âşık ger
Olur ‘aşk ile ma‘nâ kim aña çizi ‘adım olmaz

6 Vücûdum za‘f kıldı bu hayâl-i ârzû-yı vuşlat
Vişâl-i kûy-ı ‘ıyd-ı yâra kurbân olmadır niyyet
Yanar pervâne-veş sem‘-i ruĥ-ı yâra çeker ĥasret
Ki ĥ’âh-ı ehl-i mest didâr-ı maĥbûb[1] diler rü’yet
O seccâde-nişîn şûfî gibi cennet na‘îm olmaz

7 Olınca **Rûĥiyâ** ma‘lûm-ı erbâb-ı süĥan şânıñ
Olur maĥbûl güft-i nazm-ı pâk-i gevher-efşânıñ
Bulur günden güne şöhret-füzûnı dürr-i mercânıñ
Eger bu şi‘rimiz olsa pesendi ehl-i ‘irfânıñ
Bozulmaz ĥab‘ımız **Şıdkı** bu şâdıık dil saĥım olmaz

(A: 14b-15b)

Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lâ tûn / Fe ‘i lûn

1 Dolanurđı nice dem dilde hayâl-i Ramazân
Levĥa pergâr-şıfat rûz u leyâl-ı Ramazân

2 Nâgehân nâz ile teşrîf-i müşerref kıldı
İtdi mesrûr bizi geldi vişâl-i Ramazân

3 Bâd-ı feyz eyledi luţf aldı niĥâbın nûrdan
Hele gösterdi bize nûr-ı cemâl-i Ramazân

4 Yüzini terk-i şalâtın yüzi pâk itdi vuzû’
Mescide cezbe ile çekdi ĥişâl-i Ramazân

5 Bezm-i iftâra müheyyâ idüp envâ‘-ı ni‘am
Ravza-i rûzede yer virdi nihâl-i Ramazân

6 Rûze-dârân-ı ĥarâret-keş-i dil-teşnelere
Şındı iftâra kadeĥ şâfî zülâl-i Ramazân

7 Şavm-ı iftârına meh-pârelerin her aĥşâm
Ĥûn-ı üftâde virir kesb-i hilâl-i Ramazân

- 8 Şufre-ḥ̣ân-ı Ḥalîl'ini açar ḥalka müdâm
Bezm-i iftâra ider bezl-i nevâl-i Ramazân
- 9 Tekye şeyhine düşürdi hay u hûyî rûze
Vâ' iz-i mescide şaldı kıl ü kâl-i Ramazân
- 10 Virdi mey-ḥânelere zînet-i câm-ı mey ile
Ḳurdı her mescide bir kürsî-i 'âlî Ramazân
- 11 Vâ' izi bâde-fürûş bezm-i cemâ' at mestâne¹⁵
Bâğ-ı mescid gül-i eşcâr-ı sıfâl-i Ramazân
- 12 Şüst ü şû eyledi her zelleden itdi 'ârî
Ḳomadı zerrece bir dilde dâlâl-ı Ramazân
- 13 Ekl ü şürbe bulamaz maḥfice yer Râfizîler
Mülhidânîñ yine mey-ḥ̣âr ola ḥâlî Ramazân
- 14 'Andelîb-i dil-i 'uşşâkıñı zâr itmek için
Açılır her sene bir gönca-mişâl Ramazân
- 15 İrtifâ'-ı şeref-i 'izz ile buldı şeb ü rûz
Rif' at-i leyle-i ḳadr ile kemâl Ramazân
- 16 Elvedâ' ḥaṭṭını ḳandîle müzeyyen çekdi
Ġâlibâ' azmine açdı per ü bâl Ramazân
- 17 Leşker-i cû' ile yağmâ idüben ḥâneleri
Ḳoymadı hiç eşer-i yağ ile bal Ramazân
- 18 Meh-i ruḥsârına bak hem-dem iken ey **Rûḥî**
Bir daḥi herkese manzûr muḥâl-i Ramazân
- 19 Yüzine şaldı niḳâb itdi özini iḥfâ
Gördi Şevvâli de nev-nûr-ı hilâl-i Ramazân
- 20 Meh-i ruḥsâr-ı Receb ...¹⁶ Şa' bân üzre
Zîver-ârâyiş-i ḥüsn anber-i ḥâl-i Ramazân
- 21 Elem-i cû' a devâ la' l-i lebiñ vir ey şûḥ
Eylemez dertlüye icâb-ı su 'âl Ramazân
- 22 Göricek merdüm-i dil sîb-i zeneḥdân ister
Bilmese 'ayb degil ṭıfl vebâl-i Ramazân

¹⁵ 11a'da vezin bozuk.

¹⁶ Kelime okunamamıştır.

(A: 19b-20b) (Şitâiyye)

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

- 1 N'eyledi gör bâğ-ı dehre şerrini berd-i şitâ
Zulm ile itdi ihâta rûy-ı ' arzdan tâ semâ
- 2 Yakdı yandırdı şükûfe-gâhları itdi hârâb
Ehl-i dil ârâmına hîç koymadı ' âli-binâ
- 3 Kıldı gûn-â-gûn ta' addî zemsitân-ı leşkeri
İtdi serkeşlik velâkin ' âkıbet buldı fenâ
- 4 Bülbülüñ zârın yirişdüirdi semâyâ tâ seher
Degdi gûş-ı nev-bahâra dâr-ı gülşenden şadâ
- 5 Leşker-i bârân-ı ' adl ile hücûm itdi bahâr
Gitdi meydâna mübâriz tîğ-ı hürşid-i ziyâ
- 6 Dağıdup cem' iyyet-i sermâyı kıldı nâ-bedîd
Sürdi her bir beldeden bâd-ı şabâ itdi cüdâ
- 7 Çekdi dest ü dâmenin şahrâdan oldı nâ-ümîd
Ser-bülend-i kûha çıkdı eyleyüp kaç' -i du' â
- 8 Her ta' alluğdan temeyyüz itdi gül-istân câyın
Kıldı tezyîn hâr ü hasdan hâdim-i bâd-ı şabâ
- 9 Serdi her bir bâğa ihrâm-ı harîri gûn-â-gûn
Giydi sürh ü sebz-reng elbise bâğ-ı dil-güşâ
- 10 ' Ūd u ' anber mülemmâ' kıldı cây-ı gül-şeni
Kaşr-ı müsteşnâlara hep virdi hoş-bû-yı şafâ
- 11 Kırıldı otağın leb-i cûda çemen üzre çenâr
Ne turursuz ' ayş u ' işret çağıdır ehl-i vefâ
- 12 Açdı gonca nîm-tebessümle dehânın ' andelîb
Başladı âh-ı feza' ile niyâza bî-riyâ
- 13 ' Andelibiñ gördi gül dâğ-ı derûnun sînede
Derd-i bî-dermânına tîz virdi cüllâbî şifâ
- 14 H' âbdan açdı çeşmi nergis girdi bâğ-ı ' âleme
Gördi memlû eylemiş müşg-i şükûfiden hevâ
- 15 Lâle dâğın sînede gördi teraḥḥum eyleyüp
Ergavân mı jâle tertîbinden itdi bir devâ

- 16 Düşdi teşvîşe benefşe haţţ-ı reyhânın görüp
Urdı yüz hâke temennâ sünbül itdi bûs-ı pâ
- 17 Her şükûfeyle müzeyyen olmuş iken gül-‘ izâr
Sâye-i her servide bir bezm-gâh olsa sezâ
- 18 Sîm-bileklerle kadeh devrinde meh-veş sâkîler
‘Âfiyet-bâşed deyü bezm ehline eyler şadâ
- 19 Mey-fürûsuñ nâz-ı muţrib-sâz-ı hûb-elhân ile
Jeng-i ğamdan ehl-i dil mir’âtn itmez mi cilâ
- 20 Servi tûbâ yâsemen ‘ar‘ar kıyâmda muntazır
‘İzz ü nâz ile gül-istâna yûri ey meh-liķâ
- 21 Bâde memlûdur sürâhîde müheyyâ bezmimiz
Gâfil olma gel berü ehl-i maħabbet eş-şalâ
- 22 Böyle aħvâl-i cihân âsûde-ħâl iken begim
Fevt-i fırsat itme zevķ-i nev-bahârı kıl edâ
- 23 Eyle gel hatm-i kelâm ey **Rûhî**-i sükker-feşân
Vaķt irişdi dest açup eyle edîbâne du‘â
- 24 Kâ’im olsun devlet-i dârât-ı bünyâd[1] anıñ
Gül-şen-i maķşûd-ı sebzi görmesün bâd-ı fenâ
- 25 Rûz u şeb ferħunde-iķbâl ü ħuceste-sâ‘atı
Zevķ ile devr eylesün bezm-i şerefde dâ’imâ
- 26 Nûr u fer virsün cemâl-i dehre mişl-i âfitâb
İrtifâ‘-ı ĳadr ile bulsun şafâ şubħ u mesâ
- 27 Şer‘-i Aħmed dâmenin tutmuş ħulûs u şıdķ ile
Bârekallâh zühd ü taķvâsın mezîd itsün Ĥudâ
- 28 Baħr-i eltâfında ğüyâ cûd-ı Ĥâtem pür-şadef
Ol şadef ĳa‘rındaki dür bundaki luţf-ı ‘atâ
- 29 Mest-ğuyum ĳaķ evşâf-ı cemîliñde begim
‘Afv u iħsân eyle gel gerçi kim itdimse ĳatâ

(A: 20b-21a)

Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lün

- 1 Ey ‘inâyetlü veliyyü’n-ni‘amâ
Ey ‘atûfetlü mürüvvet-kârâ

- 2 Şâhib-i luţf u kerem   âlî-himem
Deheni mu  cize-i   İ sâ-dem
- 3 Mürşid-i ehl-i naz r dil-bendi
S alik-i H azret-i Na şibend 
- 4 Ya  n  hem-n m  Mu ammed Peyember¹⁷
H azret-i M r ...¹⁸ cem l-i enver
- 5 Olasın mesned-i    l de m d m
Eyles n H a  seni d reynde bek m
- 6 Ola tevfi -i refi in her-b r
H azret-i H zr-tek   İ skender-v r
- 7 K nde   azm eylese  ey  eşm-i g her
Feyz-i nuşretle ola ba ş-ı zafer
- 8 Bu ed larla du   da ta ş r
Eylemez r z u leyl bu h a r
- 9 Ben fa r-i **R h **-i Siv sam
S kin-i meymene-i es sam
- 10 D şd m elden aya a eyle kerem
Dest-g r ol ba a ey    l -himem
- 11 Di le a v limi ta r r ideyim
Elemi derdimi tefs r ideyim
- 12 Mi net-i    zim-i g rbetde iken
Elem-i c    ile f rkatde iken
- 13 Yıkılıp h nemiz olmuş v r n
K lm ş etf l    y lim niger n
- 14 Şıla-ı ra m ile  nki geldim
Dil-g m-ı h neyi v r n buldum
- 15 Didim ey h lık-ı eşy  All h
N ola ta ş r   k s rum her-g h
- 16 Arturursun g m ile işg lim
Var iken fa r ile   acz-i h lim

¹⁷ 4a'da vezin bozuk.

¹⁸ Bu mısırda bir veya birkaç kelime eksiktir.

- 17 Yine olsun saña hamd-i bî-had
Eyle bu bende-i nâ-çize meded
- 18 Çâresiz derdime eyle bir ‘ ilâc
Hâne ta‘ mîrim için bir bâb ac
- 19 Dehenimden bu du‘ â çıktı hemîn
Hedef-i kâma hemân oldu qarîn
- 20 Feth-i bâb eyledi çünkü Fettâh
Esdi bir feyz-i nesîm-i efrâh
- 21 Luţf-ı Hağ’la açılıp bâb-ı kerem
Kıldı nağd-i kerem ile hürrem
- 22 Bir kerem ehline ilhâm itdi
O da ta‘ mîrini itmâm itdi
- 23 Yapılıp buldı vücûdın revân
İster elbetde libâsı ‘ uryân
- 24 Zîbe muhtâc gözi kaşı kaldı
Şıvanacak içi taşu kaldı
- 25 Taş u toprağ u kirec âmâde
İşi muhtâc fakat üstâda
- 26 Umarım sen dağı eyle himmet
Meded it geldi zamân mürüvvet
- 27 Kalmayam berd ü şitâda ‘ uryân
Olmaya cism-i za‘ ifim lerzân
- 28 Bilürem hayrı seversin her-bâr
Nice böyle eşer-i luţfuñ var
- 29 İşbu bâbda bu hağîri şâd it
Dil-i vîrânemi yap âbâd it
- 30 Hâk-i pâyiña budur işte niyâz
Çâre-sâz ol dil-i zâra çâre-sâz
- 31 ‘ Arz-ı hâlim olıcağ dest-resîd
Umaram ola vîrânım tecdîd
- 32 Zâtıña oldu ihâle himmet
Men lehü’l-emr kelâm-ı temmet

Müstezâd

(A: 23a-23b)

Mef´û lü / Me fâ´î lü / Me fâ´î lü / Fe´û lün

Mef´û lü / Fe´û lün

- 1 Zülfüñ viricek ruḥşat-ı nezzâre yanağa
Ey ruḥları enver
Mecnûn-şifat çokları şaldı ser-i tağa
Ḥayf itdi mükedder
- 2 Kaldırdı şabâ perde-i hüşninde görüdü
Fülfül-i Hindûsı¹⁹
Serpilmiş idi ḥâl-i siyeh-kâr bu ḥâneme
Şandım anı´ anber
- 3 Gör seng-i felâḥûn-bâzınıñ başdan esürdü
Va´de-i vişâlin
Söz virmiş idi beni yine atdı uzağa
O şûḥ-ı sitem-ger
- 4 Dil virmiş idim ḥayliden ol mâh-liḳâya
Bilmez idi kimse
Âḥ duydu cihân n´eyle[ye]yim düşdi kulağa
Şây oldu ser-â-ser
- 5 Memlû kadeḫi teşne iken başına çekdi
Ġayb eyledi kendin
Sarḫoş olup´ uryân-beden geldi yatağa
Ol mâh-ı münevver
- 6 Beñzetmek için dervîşine ceḥd çok itdi
Çün talğıc-ı deryâ
Düşmedi şeybe dervîşine çekdiği ağa
Hiç çıkmadı gevher
- 7 Ḥûn-ḫ´âr ḫaḫı leşker-i şeb-ḫûnun elinden
Baḫ ḫâlime bir kez
Bu **Rûḫî** kuluñ cânın alup düşdi ocağa
Ey şâḫ-ı Sikender

¹⁹ 2b´de vezin bozuk.

Târîh

(A: 24a)

Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün

- 1 Yâr-ı gârım nîgeh-i nîmle baqdı geçdi
Hañçer-i hecrini bağrımıza çaqdı gitdi
- 2 Ne idi bilmem 'aceb maşlahat-ı ta' cîli
Tırmadı meclis-i rindânda kâlkdı gitdi
- 3 Çıqdı maıv oldu ne çâre ele girmek müşkil
O gözüm nûrı idi dîdeden aqdı gitdi
- 4 Dağı göstermemek üzre yüzini tâ-be-ıaşır
Bu kavî va' d ile âteşlere yaqdı gitdi
- 5 Hüsni Leylâsına itdi beni Mecnûn âhir
Boynuma silsile-i hecrini taqdı gitdi
- 6 Hâber oldu saña yâd [eyle] hemîşe ey dil
Fârîğ ol ğayrı yeter ağlama aqdı gitdi
- 7 **Rûhiyâ** şâdıq-ı hem-râhım idi bu târîh
Baqmadı pîrligime yolda bırağdı gitdi 1270/1854

Kaşide Berây-ı Çamur-ı Sivas

(A: 24b-25b)

Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün

- 1 Hâzret-i Sâm bin Nûh eyleyeli bunda binâ
O zamândan berü çamur idi Sivas hâlâ
- 2 Eyle meşhûr idi çamur-ı Sivas 'âlemde
Kâdemini başmağaya yer bulmaz idi bay u gedâ
- 3 O kadar mehleke çamur idi her soğadı
Düşse yok bir çâresi girdâb-ı belâ²⁰
- 4 Olıcağ mevsim-i bârân bahâr çamurı
Rûzgâr ile gelür mevce mişâli deryâ
- 5 Bâ-ıuşûs ol çamuruñ bir lekisi degse eger
Çüridür herkesiñ elbisesi eylerdi fenâ

²⁰ 3b'de vezin bozuk.

- 6 Biriniñ kıysa kızârâ ayağı düşse idi
Varamazdı dest-gîr olmağa kimse aşlâ²¹
- 7 Bulaşup çamura bî-çâre kalurdu âhîr
Çirk-âlûdesile halka olurdu rüsvâ
- 8 Bâ^ç iş-i ^ç illet için halkı telef eylemege
Faşl-ı yaz ... olurdu bir ... peydâ²²
- 9 Hele ol bûy-ı kerîhi tokanup dîmâğa
İtdürür nezlesini herkese eylerdi cezâ
- 10 Reh-revânlar hele ta^ç cîz idi reft-âmedine
Bir selâmetle halâş için iderdi hulyâ
- 11 Pederinden bu idi halk-ı Sivas'a hayrât
Bu maşuşlığı çekmekte idi şubh u mesâ
- 12 Gördi bu rütbe sefâletlerini çarh üzre
Tutdu dergâha yüzün itdi niyâz ehl-i semâ
- 13 Der-^ç aķab geldi muvâfık o du^ç â taķdîre
Zâhir esbâbı[nı] halk eyledi anda Mevlâ
- 14 Hâzret-i kutb-ı cihân pâdişehiñ himmetile
Geldi vâlî Sivas'a oldu Mehemmed Paşa
- 15 İşbu keyfiyyete vâķıf olıcaķ ol âşaf
Şefķat ü merhâmeti eyledi anı ilķâ
- 16 İstedi kırtara bu çirk-i belâdan nâsı
Maķşadı üzre yirişdi aña tevfiķ-i Hudâ
- 17 Kûh-sârdan tîşe-i hemmler kesdi taşu²³
Eyledi çekmege gerdûn ^ç arabasın ihdâ
- 18 Çıķdı birden nâgehân yağdı semâdan tolu
Sivas'ın her şoğacı taş ile bârân-asa
- 19 Döşedi başdan ayağa şâh-reh-i ...
Oldı cümle cây-ı şafâ-baķş bisât-ı zibâ²⁴

²¹ 6b'de vezin bozuk.

²² 8b'deki iki kelime okunamamıştır.

²³ 17a'da vezin bozuk.

²⁴ 19b'de vezin bozuk.

- 20 Kõmadı bir yer dağı mehleke çamur olsun
Taş ile döşedi şehri bütün itdi ihyâ
- 21 Var ola himmeti ol âşaf-ı ‘âlî-şânıñ
‘Avn-i Hağ ile bu müşkil işi bitürdi paşa
- 22 Ne eşerdir bu eşer defter-i a‘ mâlinde
Olına hayr ile yâd elsinede rûz-ı cezâ
- 23 Burc-ı Sivas olalı merkez-i meh-tâb mağar
Virmedi ‘âleme bu rütbede pertev-i ziyâ
- 24 Ya‘ nî ol âşaf-ı zî-şân ki Felâtûn-tedbîr
Zât-ı vâlâsına şeyhü’l-vüzerâ dinse sezâ
- 25 Tarz-ı eţvâr-ı hüdîvânına mâşâallâh
Devlet-i dâ’iresi haşmet-i mülk-i Dârâ
- 26 Şânına haţt-ı hümâyûnda nizâmü’l-‘âlem
Deyü erbâb-ı dîvân itdi keşîde-implâ
- 27 Hüsn-i ahlâğ-ı hamîd ‘âlî-himem ehl-i kerem
Genc-i elţâf-ı mürüvvet güher-i kân-ı vefâ
- 28 Yeter ey tûtf-i hâme-i şeker-hâ yeter
O veliyyü’n-ni‘ama eyle edîbâne du‘â
- 29 ‘Ömr ü iqbâli ebed devleti olsun efzûn
Rif‘at-i gevher-i kadri ola dâ’im a‘lâ
- 30 Eyle tedbîrini tağdîre muvâfık yâ Rab
Hızır[1] her-bâr reh-i mağşûdına eyle hem-pâ
- 31 Umarız dergeh-i Bârî’de ola hayrı kabûl
Ola ecrine mükâfât cinân-ı havrâ
- 32 ‘Uğde-i genc-i dil-i muzmer olan müşkilini
Hayr ile fetħ ide Fettâh u ‘Alîm-i dâná
- 33 Dergeh-i hażrete var **Rûhî** mağşûduñ ‘arz it²⁵
Ola ki ide saña luţf-ı ‘inâyetle ‘atâ

²⁵ 33a’da vezin bozuk.

(A: 28b-29a)

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

- 1 İbtidâ hilkatde derd bâr-ı hem-demdir baña
Düş-bâr olmuş ezelden çekmek elzemdir baña
- 2 Bulmadı hâr-ı ta' alluğdan hâlâşî dâmenim
Bir nefes benden ırağ olmaz ' aceb nemdir baña
- 3 Bezm-i nâ-ehle varup bir tûtî-i gûyâ olur
Hâtırım şormaz geçer gördükde ebkemdir baña
- 4 Sînem üzre şerha şerha tîğ-ı ' aşk-ı zaıhına
Kaatre kaatre sükkerî-i la' l gibi emdir baña
- 5 Ey baña teklif iden seyr-i gül-istân zevkıını
N'eylerem yârsız bahârîñ sûrı mâtemdir baña
- 6 Sûz-ı ' aşkı bir kıyâmetden nişândır başıma
Vaşl cennet şübhesiz hecri cehennemdir baña
- 7 Ğayra ızhâr itmesi mümkün degildir **Rûhiyâ**
Künc-i dilde ' aşk bir esrâr-ı maıremdir baña

(A: 29a)

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

- 1 İtmek için küyuña nezr eyledim cânım fedâ
Varım olsun cânım olsun saña cânânım fedâ
- 2 ' Âzim-i gülzâr-ı seyr itdikçe hâk-i pâyıña
Olsun ey hûn-h'âr-ı gamzeñ dökdigi kanım fedâ
- 3 Dâne dâne lü' lü vü dürc-i dehânîñ şevkıına
Kaatre kaatre olsun ey meh çeşm-i giryânım fedâ
- 4 Sîne-i ' uşşâka ihşân itdigiñ nâveklere
Karşu virdim kim ola bu cism-i ' uryânım fedâ
- 5 Ey şeh-i şîrîn şeker-güftâr la' l-i kandiñe
Biñ hayât-ı câvidânım âb-ı hayvânım fedâ
- 6 Tâ seher-i şubh-ı nesîmden tağılmış zülfüñe
Hecr-i fûrkatden olan hâl-i perîşânım fedâ
- 7 **Rûhî** naıd-i ' ömr varımı hemân itdi seniñ
Zü' l-fekâr-ı gamzeñe ey şâh-ı merdânım fedâ

(A: 30a)

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün

- 1 Fikr-i ruhsârıyla yârîñ terk-i h'âb itdim bu şeb
Eşk-i çeşmim bezm-i rindâna şarâb itdim bu şeb
- 2 Ârzû-yı vuşlata açdım şuturlâb vâh benim
Düşdi nâķış nokta-i bahtım hisâb itdim bu şeb
- 3 Nice urdum başıma hasret eliyle şubha dek
Hâne-i dil mülkimi kendim harâb itdim bu şeb
- 4 Ehl-i bezmem görmese maşşer 'itâbından nişân
Ola câ'iz âh ile ben çok 'azâb itdim bu şeb
- 5 Döne döne âteş-i hicrâna karşı **Rûhiyâ**
Göz göre pervâne-veş bağrım kebâb itdim bu şeb

(A: 30b-31a)

Me fâ 'i lün / Me fâ 'i lün / Me fâ 'i lün / Me fâ 'i lün

- 1 Ruḥ-ı cânâneden almış tecellâ-yı cilâ mir'ât
Meger olmuş ezelde bezm-i yâra âşinâ mir'ât
- 2 Söz olmaz fenn-i teşhîriniñ 'ilminde maḥâret-vâr
Tekellüfsüz alup âğuşına eyler şafâ mir'ât
- 3 Ne deñlü ser-keş olsa bir güzel elbetde gördükde
Çeker bir cezbe ile gûyiyâ gîti-nümâ mir'ât
- 4 N'ola zaḥm-ı şikeste-sînesine çâre bulmazsa
Turup ḥüsnine karşı 'aksin almış bî-hayâ mir'ât
- 5 Hırâş kâküli için şâne-i taḥrîke bâ' işdir
Aşılrsa var yeri olmaz 'aceb ey **Rûhiyâ** mir'ât

(A: 31b)

Me fâ 'i lün / Me fâ 'i lün / Me fâ 'i lün / Me fâ 'i lün

- 1 Felek ḥâlim mükedder eylediñ cevri ü cefâdan geç
Yeter bî-hûde ben za'îf ile gel iddi'âdan geç
- 2 Tavîl-i 'ömr olursam Nûḥ gibi maḥbûndan el çekmem
Gel ey nâşîḥ baña kâr eylemez pend ü recâdan geç
- 3 Döker ḥûn-[âb] gözüm bağrım yanar leyl ü nehâr her dem
Yol uğrat bir seḫer gör ḥâlimi miḫnet-serâdan geç

4 Girüp kana kıl öldürmek degildir şâniña lâyıķ
Bağışla cürümü 'afv it kerem kıl bu haţâdan geĉ

5 Beni alma ayaĝa nâzenînim güft-i aĝyârla
Saña dirse o dÛn-ı bed-liķâ **Rûhî** gedâdan geĉ

(A: 41a)

Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün

1 Ne güldür gül-şen içre bülbülüñ zâr oldıĝın bilmez
Ne bülbüldür ki zârıyla gül âzâr oldıĝın bilmez

2 'Aceb dîvânedir pervâne gör seyr-i derûnumda
Şanur şem'-i cemâli cân atar nâr oldıĝın bilmez

3 Göñül bir tıfl ki beñzer şîre -h'âr-ı bî-edeb şankim
İder âĝâz-ı girye yâr aĝyâr oldıĝın bilmez

4 Teraĝhum maţlab eyler iltifât ister dilim ĝuyâ
O şûhuñ ĝamzesi cellâd-ı hÛn-h'âr oldıĝın bilmez

5 Kıyâs eyleme ki sevdi sühûletle olur 'aşķın
Nice bî-ĥurdeler bu kâr-ı düşvâr oldıĝın bilmez

6 Hemân bir söz ezel-i 'âşıkla ma' şûķı beyninde
Bir 'aşķdır söylenür dilde ne esrâr oldıĝın bilmez

7 Bilür biñ derd için tertîb ider icrâ tabîb ammâ
Hemân bu **Rûhî**'niñ zinde vü bîmâr oldıĝın bilmez

(A: 42b)

Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün

1 Ĥabersiz rÛy-ı yâra mest iken dil bir kez âh itmiş
Ruĥında kâkÛl-i cânânı ol âhım siyâh itmiş

2 Görüp âh-ı şerârım ĥavf kılmış ĥâl-i rÛyında
Ĥaçup çâh-ı zeneĥdân içre kendini penâh itmiş

3 Maĥabbet itdiği mir'ât-ı 'âlem ĝâlibâ andan
Meger ol şûĥ-ı nev-res nâz ile bir kez nigâh itmiş

4 Ne rÛtbe 'aşķ-ı MecnÛn oldıĝın fehm eylese Leylâ
VirÛp sermâye-i 'ömrin[i] vişâle tebâh itmiş

5 Vişâliñ tâlibine baĥş şanma maĥz-ı ruĥsârı
Melâmet Mışr-ı ĥÛsn-i YÛsuf[ı] gör yine çâh itmiş

- 6 Ğam-ı hicrân elinden itmege feryâdım âgâhı
Sirişk-i hûn-feşânım kûy-ı yâra ‘azm-i râh itmiş
- 7 İder ğayra nice yüz iltifât itmez baña bilmem
‘Aceb kim dergeh-i şâhda bu **Rûhî** ne günâh itmiş

(A: 48b)

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün

- 1 Dil sipihriñ mihr-i fûrûğıyla mesrûr olmağıl
Tâli‘-i necmiñ görüp kuvvetde mağrûr olmağıl
- 2 Faħr idince mâsivânıñ naqşına tãvus gibi
Dergehine var tevâzu‘ dan dilâ dūr olmağıl
- 3 Maħfi kıl kıymet-şinâsa şu‘ le-i mihriñ temâm
Meclis-i nâ-ehle maħrem şem‘ ine nûr olmağıl
- 4 Genc-i güher-veş nihân ol düşme zer-tek oyuna
Dehr-i bâzâr âheniñ destinde bed-ħor olmağıl
- 5 Pâs-bânısın vücûduñ gencine hüşyâr tūr
İtmesün ğârât sâriķ mest ü maħmûr olmağıl
- 6 Murğ-ı bûma tek hemîşe meskeniñ vîrâne tūt
Bî-temel köhne cihâna ħâne mağmûr olmağıl
- 7 Âteş-i Şîriñ-i ‘aşķa yan nihânî **Rûhiyâ**
Ĥod-nümâ Ferhâd-tek ‘âlemde meşhûr olmağıl

(A: 60b)

Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lâ tün / Fe ‘i lün

- 1 Şeyħ-i ‘aşķıñ olalı bende-i dil irşâdı
Oldı tesbîħime ezķâr-ı vişâl evrâdı
- 2 Âteş-i hecr vücûdımı iderdi iħrâķ
Gözümüñ yaşı eger eylemese imdâdı
- 3 Girih-i zülfine bend olmuş olan tâ-be-ħaşır
Kesiñ ümmîdi ħalâş eylemeñiz feryâdı
- 4 Dilimi ceyš-i girişme ile şeb-ħûn her ân
Sen degilsin güzelim yıķmaĝa kimdir bâdı
- 5 Yaraşur zülfüñe kim Şâh Hülâĝû diseler
Eyledi bende bütün mülk-i dil-i Baĝdâd’ı

6 Şanma bî-behre kalur ' ilm-i cefâdan **Rûhî**
Var iken ğamze-i bî-dâd gibi üstâdı

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Kenan vd. (2000), *Fuzûlî Divanı*, Ankara: Akçağ Yay.
- BİLKAN, Ali Fuat (1997), *Nâbî Dîvânı*, C. I-II, Ankara: MEB Yay.
- CANIM, Rıdvan (2000), *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ*, Ankara: AKM Yay.
- İPEKTEN, Haluk (1996), *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, İstanbul: MEB Yayınları.
- İSEN, Mustafa (1994), *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara: AKM Yay.
- İSEN, Mustafa (2000), "Klasik Şiirin Merkezi Olarak İstanbul", *Bilgi*, Sayı: 13, s. 1-8.
- KURNAZ, Cemal, Mustafa Tatcı (2000), *Osmanlı Müellifleri I-II-III*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- MACİT, Muhsin (2013). "Diyadin'de Bir Divan Şairi: Necmî", *Turkish Studies*, Volume 8/13, s. 139-144.
- ÖZCAN, Abdülkadir (1989), *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri Hadaiku'ş-Şakaik*, C.1. İstanbul: Çağrı Yay.
- ÖZDEMİR, Mehmet (2010), *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Divan Edebiyatı Tartışmaları*, İstanbul: Timaş Yay.
- RÛHÎ-İ SİVASÎ, *Divân-ı Rûhî-i Sivasî*, AÜ DTCF Kütüphanesi, Mustafa Con A 570.
- ŞEMSETTİN SÂMÎ (1996), *Kâmûsu'l-A'lâm*, C.1, Ankara: Kaşgar Neşriyat
- TANPINAR, Ahmet Hamdi (1997), *19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- YAZAR, İlyas (2010), *Kânî Divânı Tenkidli Metin ve Tahlil*, İstanbul: Libra Yayıncılık.